

مفهوم و قلمرو نقض حقوق مالکیت صنعتی (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلستان)

وکیل فهیمه تقوی مندی*

وکیل دکتر رضا معبودی نیشابوری**

دکتر سید محمد مهدی قبولی درافشان***

چکیده

در یک مفهوم عام، نقض هر حق، به مفهوم تعدی به قلمرو آن است. در حقوق مالکیت‌های صنعتی نیز مفهوم نقض، ارتباط خود را با معنای عام مزبور از دست نداده و هرگونه تعرض به حقوق انحصاری مالکین مالکیت‌های صنعتی یا قائم مقام ایشان، نقض حقوق مزبور، قلمداد می‌شود. تمایز حقوق انحصاری پیش‌بینی شده در مالکیت‌های صنعتی با حقوق راجع به اموال عینی از یک سو و برخی وجوه افتراق حقوق مالکیت صنعتی با حقوق مالکیت ادبی و هنری از سوی دیگر، انجام پژوهش‌هایی را در عرصه خاص مالکیت‌های صنعتی، تبدیل به یک ضرورت انکارناپذیر نموده است. به ویژه اینکه دارایی‌های مشمول عنوان مالکیت‌های صنعتی، بر خلاف مالکیت‌های ادبی و هنری، غالباً بازتاب شخصیت پدیدآورنده نبوده و معمولاً ارتباط معناداری با شخصیت پدیدآورنده ندارد. شاید به همین جهت باشد که در مورد مالکیت‌های صنعتی بر خلاف مالکیت‌های ادبی و هنری کمتر سخن از حقوق معنوی به میان آمده و نظریه پردازی‌های حقوق دانان، بر حقوق مادی متمرکز شده است. در این مقاله، مفهوم خاص نقض را به تفکیک، در مورد حق اختراع، حق بر طرح صنعتی، حق مترتب بر علائم تجاری و حقوق مالکین اسرار تجاری مورد مطالعه تطبیقی بین حقوق ایران و انگلستان قرار داده و استثنائات مفهوم نقض را نیز در هر یک از حقوق مزبور، موضوع بحث قرار می‌دهیم. استثنائات مفهوم نقض حقوق مالکیت‌های صنعتی در حقوق انگلستان، به تفصیل و جدیت بیشتری مورد توجه قانون‌گذار قرار گرفته و به نظر می‌رسد قانون‌گذار ایران نیز لازم است جهت برقراری یک موازنه منطقی بین حقوق مالکین مالکیت‌های صنعتی و مصالح عمومی جامعه، مقررات دقیق‌تری در زمینه استثنائات نقض مالکیت‌های صنعتی وضع نماید.

واژگان کلیدی

اختراع، طرح صنعتی، علامت تجاری، اسرار تجاری، مالکیت صنعتی، نقض.

* - دانش آموخته‌ی کارشناسی ارشد، حقوق خصوصی، دانشگاه فردوسی - Fahime.taghavi@gmail.com

** - استادیار گروه حقوق دانشگاه فردوسی - maboudi@um.ac.ir

*** - استادیار گروه حقوق دانشگاه فردوسی - ghaboli@um.ac.ir

امروزه با گسترش روز افزون علم و تکنولوژی، توجه به انواع مختلف مالکیت‌های صنعتی بیش از پیش گردیده است. از مهمترین انواع مالکیت‌های صنعتی می‌توان به حق نسبت به اختراع، طرح صنعتی، علامت‌های تجاری و اسرار تجاری اشاره نمود. در حال حاضر کشورهای مختلف در جهت ترغیب افراد به تولید انواع فناوری‌های جدید اقدام به شناسایی حقوق انحصاری برای پدیدآوردندگان آنها نموده‌اند. هر چند این امر، موجب تولید بیشتر انواع این آثار گردیده است، اما در عین حال، همچنان افرادی سودجو با اهدافی معمولاً اقتصادی و یا به هدف کسب شهرت اقدام به نقض این حقوق می‌نمایند. به طور کلی نقض هر حق به معنای تعرض به قلمرو آن است. در حقوق مالکیت صنعتی نیز نقض به معنای تعدی به حقوق انحصاری مالک یا قائم مقام او می‌باشد. آثار مشمول مالکیت‌های صنعتی، بر خلاف مالکیت‌های ادبی و هنری که انعکاس شخصیت پدیدآورنده در اثر، ملحوظ است اصولاً ارتباط وثیقی با شخصیت پدیدآورنده ندارد و به همین جهت، در عرصه مالکیت‌های صنعتی، حقوق معنوی، جز در برخی موارد (آن هم در صورت صدق عنوان اثر ادبی و هنری)، مطرح نیست.

در ایران در باب مالکیت‌های صنعتی در سال ۱۳۱۰ قانونی با عنوان «قانون ثبت علائم و اختراعات» تصویب گردید که از حقوق مخترعین و مالکین علائم تجاری، سخن گفته بود. در سال ۱۳۸۶ قانونی تحت عنوان «قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری» تصویب شد که در آن، برای نخستین بار به حقوق مالکین طرح‌های صنعتی نیز پرداخته شد. در انگلستان در موضوع مورد بحث، قوانین متعددی تحت عناوین Patents act مصوب ۱۹۷۷، The Copyright, Designs and Patents Act مصوب ۱۹۸۸ و Trade Marks Act مصوب ۱۹۹۴ تصویب شده است.^۱ این پژوهش به دنبال بررسی تطبیقی مفهوم و قلمرو نقض حقوق شناخته شده برای اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم تجاری و اسرار تجاری، در دو نظام حقوقی ایران و انگلستان می‌باشد.

در این راستا و با توجه به تفاوت‌هایی که میان انواع مختلف مالکیت‌های صنعتی وجود دارد، ابتدا به بررسی مفهوم و قلمرو نقض حق اختراع پرداخته (مبحث نخست)، سپس از نقض حقوق مالکین طرح‌های صنعتی و قلمرو آن سخن می‌گوییم (مبحث دوم) و در نهایت، پس از بررسی مسأله نقض در ارتباط با حقوق مالکین علائم تجاری (مبحث سوم)، موضوع مزبور را در خصوص حقوق مالکین اسرار تجاری (مبحث چهارم) مورد مطالعه قرار می‌دهیم.

^۱ - از این پس، به لحاظ رعایت اختصار، از ذکر عناوین کامل قوانین، احتراز نموده و صرفاً به بیان سال تصویب قوانین مزبور، بسنده می‌شود.

مبحث نخست: مفهوم و قلمرو نقض حق اختراع^۱

در قوانین بسیاری از کشورهای جهان، با توجه به گستردگی موضوعاتی که بر آن عنوان اختراع صادق است، تعریفی قانونی و رسمی برای اختراع ذکر نگردیده است. (امامی، ۱۳۹۰، ۴۱۵) در قانون ثبت علائم و اختراعات ایران مصوب ۱۳۱۰ نیز تعریفی از اختراع به چشم نمی‌خورد، لیکن قانون‌گذار ایران، در ماده ۱ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، در تعریف اختراع بیان داشته است: «اختراع نتیجه فکر فرد یا افراد است که برای اولین بار فرآیند یا فرآورده‌ای خاص را ارائه می‌کند و مشکلی را در یک حرفه، فن، فناوری، صنعت و مانند آنها حل می‌نماید». تعریف قانونی اخیر، با ایراداتی از جمله وجود ابهام و مانع نبودن تعریف روبرو شده است چرا که تعریف مزبور، بر طرح‌های صنعتی نیز صادق می‌باشد (برای ملاحظه ایرادات وارد بر این تعریف ر.ک. امامی، ۱۳۹۰، ۴۱۹ به بعد). در عین حال، برخی از حقوق‌دانان (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۶، ۱۹)، در تعریف موسع از اختراع، آن را عبارت از پدید آوردن، ابداع محصول صنعتی بدون سابقه، ساخت وسیله نو، کاربرد وسایل موجود به طریق نو برای به دست آوردن یک نتیجه یا محصول صنعتی یا کشاورزی تازه دانسته‌اند.

در نظام حقوقی انگلستان، زمانی که به شخصی، ورقه اختراع داده می‌شود، ورقه مزبور، برای دارنده آن، در بر دارنده حقوقی است که از وی در مقابل تعرضات اشخاص ثالث فاقد مجوز، حمایت می‌نماید. این تعرضات، اصطلاحاً «نقض» نامیده می‌شوند. در این نظام حقوقی، از سه نوع اختراع: محصول، فرایند و محصول نشأت گرفته از فرآیند حمایت می‌شود (Glick & Reyman & Hoffman, 2003, 25).

در دعاوی نقض حق اختراع، دادگاه مکلف به مقایسه اختراع ثبت شده با وسیله یا فرایندی است که توسط خواننده استفاده شده است. در صورت تشابه، خواننده ناقض است. اگر خواننده اختراع را در یک محصول یا فرایند بکار گیرد نیز خواننده، مرتکب نقض قلمداد می‌شود (Benity & Sherman, 2004, 534).

در حقوق انگلستان، در خصوص نقض ورقه اختراع، توجه به دو مسئله لازم است. از سویی، این مساله که آیا افعال ناقض در محدوده ادعا یا ادعاهای دارنده ورقه قرار می‌گیرد و از سوی دیگر اینکه آیا افعال ناقض تحت شمول عناوین مذکور در ماده ۶۰ قانون ۱۹۷۷ انگلستان می‌باشد یا خیر (Colestin, 1999, 115).

ماده ۶۰ قانون اختراعات ۱۹۷۷ انگلستان اعمالی را که نقض تلقی می‌گردد، شمارش نموده است. این ماده، نقض حق اختراع را انجام هر یک از افعال ذیل در قلمرو انگلستان، بدون رضایت دارنده ورقه تعریف می‌کند:

۱- در مواردی که اختراع محصول است: ساخت، فروش یا عرضه برای فروش، استفاده، وارد کردن، نگهداری آن برای فروش یا سایر موارد مشابه؛

۲- در مواردی که اختراع، فرایند است: استفاده از فرایند یا عرضه آن برای استفاده دیگران، مشروط بر اینکه عامل، بداند عمل وی مصداق نقض حقوق دارنده ورقه اختراع است یا اینکه این امر برای هر شخص متعارفی در همان اوضاع و احوال، آشکار باشد؛

۳- در مواردی که اختراع، فرایند است: فروش محصولی که مستقیماً توسط فرایند مزبور به دست آمده است یا عرضه‌ی محصول مزبور برای فروش، یا استفاده از آن محصول یا وارد کردن آن، یا نگهداری چنین محصولی، خواه نگهداری مزبور به منظور فروش باشد یا به منظور دیگر.

همانگونه که ملاحظه می‌شود در حقوق انگلستان، محدوده حمایت از فرایند گسترده است و شامل محصولات نشأت گرفته از فرایند هم می‌شود. این قانون برای تحقق نقض، سه شرط را الزامی می‌داند: ۱- ثبت اختراع ۲- وقوع عمل نقض در انگلستان ۳- عدم رضایت دارنده ورقه اختراع.

در حقوق اختراعات ایران، قانون‌گذار در ماده ۲۶ و ۳۳ قانون ۱۳۱۰ و ماده ۱۵ قانون ۱۳۸۶، حقوق دارنده ورقه اختراع را بر شمرده، ولی در هیچکدام از این دو قانون، صریحاً مصادیق جزئی افعال ناقض را ذکر ننموده است لیکن در ماده ۶۰ قانون ۱۳۸۶، به گونه‌ای موسع، نقض حقوق مندرج در این قانون (از جمله حق اختراع) را عبارت دانسته است از «انجام هر گونه فعلیتی در ایران که توسط اشخاصی غیر از مالک حقوق تحت حمایت این قانون و بدون موافقت او انجام می‌گیرد».

قانون‌گذار با عبارت «هر گونه فعالیت»، محدوده نقض را وسیع دانسته و بدین شکل، از همه حقوق انحصاری مالک حمایت نموده است. در مورد دارندگان اجازه استفاده (غیر از مالک) باید توجه داشت بر اساس ماده ۶۰ پیش گفته، ایشان نیز برای اقامه دعوا علیه ناقضین حق، باید از مسیر مالک اقدام نموده و در صورت امتناع یا عدم توانایی مالک در اقامه دعوا، خود می‌توانند رأساً اقدام به تقدیم دادخواست نمایند.

همانگونه که بیان گردیده، «نقض»، تجاوز به حقوق انحصاری مالک حق اختراع است. ولی بعضی اقدامات، به رغم فقدان اجازه مالک، از قلمرو نقض، خارج گردیده است. مطابق بند ۵ ماده ۶۰ قانون اختراعات انگلستان، از جمله اعمالی که از عنوان نقض، مستثنی می‌باشند عبارتند از:

۱. اقداماتی که بطور خصوصی و به منظور اهداف غیر تجاری انجام شده باشند.

با توجه به همین مساله، برخی از نویسندگان (Blair & Cotter, 2002, 132; Bainbridge, 1999, 407) تاکید بر وجود توأم دو شرط خصوصی و غیر تجاری بودن، داشته‌اند. برخی از حقوق دانان (Jermy & Alison, 1990, 79)، جدا کردن و

مونتاز کردن وسیله اختراعی را توسط یک فرد برای اینکه از نحوه کار آن مطلع شود، در این راستا مجاز اعلام نموده‌اند.

۲. اقداماتی که به منظور اهداف آزمایشی که مربوط به موضوع اختراع است انجام شده باشند.

۳. اقداماتی که شامل تهیه فی‌البداهه دارو برای یک شخص در داروخانه طبق تجویز پزشک یا دندانپزشک دارای مجوز باشند یا اقدامات اعمال شده بر دارویی که بدین نحو، تهیه شده است.

۴. اقدامات مشتمل بر استفاده از یک محصول یا فرایند در بدنه، ماشین‌آلات، تجهیزات، منضعات و سایر لوازم کشتی، منحصراً برای نیازهای کشتی مربوطه، در موردی که بطور موقت یا تصادفی وارد آب‌های داخلی یا سرزمینی انگلستان شده است.

۵. اقداماتی که شامل استفاده از یک محصول یا فرایند در بدنه یا عملکرد هواپیما، هاورکرافت و یا وسیله دیگری باشند که بطور موقت یا تصادفی به انگلستان وارد شده یا از فضای هوایی یا آب‌های سرزمینی آن در حال عبور است و یا اقداماتی که مشتمل بر استفاده از لوازم (منضعات) هواپیما، هاورکرافت یا وسیله مزبور باشند.

۶. اقداماتی که شامل استفاده از یک هواپیمای مشمول معافیت می‌باشد که به نحو قانونی وارد انگلستان شده یا در حال عبور از انگلستان است یا اقدامات راجع به وارد کردن یا استفاده یا نگهداری از هر بخش یا منضعات هواپیمای مزبور در انگلستان.

۷. اقدامات مشتمل بر استفاده‌ی یک کشاورز از محصول برای تولید مثل یا تکثیر محصول که توسط خود کشاورز یا تحت تصدی وی انجام می‌شود، مشروط بر اینکه ماده مورد استفاده جهت تکثیر یا تولید مثل، توسط دارنده حق اختراع یا با رضایت وی، به کشاورز مزبور، جهت استفاده کشاورزی، فروخته شده باشد.

۸. اقدامات یک دامپرور مبنی بر استفاده از یک حیوان یا ماده تولید مثل آن جهت اهداف دامپروری که مشمول یک اختراع ثبت شده می‌باشند، مشروط بر اینکه اقدامات مزبور، متعاقب فروش حیوان مولد یا ماده‌ی تولید مثل آن، توسط دارنده حق اختراع یا با رضایت وی به دامپرور مزبور، بوده باشد.

برخی از نویسندگان (Pierce & Purson, 2001, 98)، بر اساس ماده ۶۴ قانون اختراعات ۱۹۷۷ انگلستان، به درستی، اقداماتی را که خواننده با حسن نیت آنها را از قبل از تاریخ حق تقدّم ورقه اختراع انجام می‌داده است، از قلمرو نقض، خارج دانسته‌اند.

در قانون ۱۳۱۰ ایران، به موارد استثناء از نقض گواهی اختراع تصریحی نشده بود و صرفاً در ماده ۳۰ این قانون، به کسی که قبل از تقاضای ثبت اختراع توسط مالک، اختراع را کلاً یا جزئاً مورد استفاده قرار داده یا مقدمات استفاده از آنرا فراهم نموده، اجازه ادامه فعالیت داده بود.

اما قانون اختراعات ۱۳۸۶ در بند ج ماده ۱۵ مقرر می‌کند: حقوق ناشی از گواهینامه اختراع شامل موارد زیر نمی‌شود:

۱. بهره‌برداری از کالاهایی که توسط مالک اختراع یا با توافق او در بازار ایران عرضه می‌شود.

۲. استفاده از وسایل موضوع اختراع در هواپیما، کشتی و وسائط نقلیه زمینی سایر کشورها که بطور موقت یا تصادفی وارد حریم هوایی، آب‌های کشور یا مرزهای زمینی می‌شوند.

۳. بهره‌برداری‌هایی که با اهداف آزمایشی درباره اختراع ثبت شده انجام می‌شود.

۴. بهره‌برداری توسط هر شخصی که با حسن نیت قبل از تقاضای ثبت اختراع یا قبل از تاریخ تقاضای حق تقدم همان اختراع، از اختراع استفاده می‌کرده یا اقدام جدی و موثری جهت آماده شدن برای استفاده از آن در ایران به عمل آورده است.

در مقام مقایسه بین دو نظام حقوقی، کاملاً مشهود است که دامنه استثنائات در حقوق ایران، نسبت به استثنائات ذکر شده در ماده ۶۰ قانون انگلستان، مضیق‌تر است.

مبحث دوم: مفهوم و قلمرو نقض حق طرح صنعتی

در حقوق ایران تا قبل از سال ۱۳۸۶، سابقه توجه به طرح‌های صنعتی به قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ بر می‌گشت. در قانون ۱۳۸۶ و آیین‌نامه اجرایی آن مقررات مستقلی به طرح‌های صنعتی اختصاص یافته است. به موجب ماده ۲۰ قانون ۱۳۸۶ ایران، «هرگونه ترکیب خطوط یا رنگها و هرگونه شکل سه‌بعدی با خطوط، رنگها و یا بدون آن، به گونه‌ای که ترکیب یا شکل یک فرآورده صنعتی یا محصولی از صنایع دستی را تغییر دهد، طرح صنعتی است» (برای مطالعه تفصیلی در خصوص مفهوم طرح صنعتی، ر.ک. قبولی درافشان و محسنی، ۱۳۸۹). طرح‌های صنعتی، کاربرد وسیعی در زمینه‌های گوناگون صنعت دارند و موجب جذب و جلب نظر مشتری خواهند شد.

بندهای ۱ و ۲ ماده ۲۱۳ قانون ۱۹۸۸ انگلستان، نگاهی عام به طرح صنعتی داشته و هر نوع شکل و پیکره‌ای را در صورت وجود شرایط، مشمول عنوان طرح صنعتی می‌داند.

طرح صنعتی با توجه به ویژگی‌های تزئینی و زیبا شناختی و کاربرد تجاری - صنعتی آن در قلمرو حقوق مالکیت فکری، مرز میان مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی به شمار می‌آید. سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا طرح صنعتی مشمول حمایت عام مالکیت ادبی و هنری قرار دارد یا خیر؟ در پاسخ باید گفت در زمانی که نظام خاصی برای حمایت از طرح‌های صنعتی وجود نداشته باشد، طرح‌های مزبور، تحت حمایت مالکیت ادبی و هنری قرار می‌گیرند و در صورت وجود نظام خاص، یک طرح صنعتی می‌تواند هم تحت عنوان مالکیت ادبی و هنری و هم تحت عنوان مالکیت صنعتی مورد حمایت قرار گیرد و این امر، نشأت گرفته از نظریه وحدت هنر است که هرگونه تفاوت بین هنر اصیل و هنر صنعتی را رد می‌نماید (ابراهیم نیا، ۱۳۹۱، ۱۱).

در برخی کشورها از جمله ایران حمایت از طرح صنعتی هم‌زمان تحت هر دو عنوان مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی صورت می‌گیرد و در برخی دیگری از کشورها تحت حمایت مالکیت ادبی و هنری یا تحت حمایت مالکیت صنعتی قرار دارد (میر حسینی، ۱۳۸۵، ۲۰۶). لازم به ذکر است در حقوق ایران، مالک برای تحصیل حمایت حقوق مالکیت صنعتی، باید طرح را به ثبت برساند اما حمایت در مالکیت ادبی و هنری بدون رعایت تشریفات شکلی از جمله ثبت می‌باشد (قبولی درافشان و محسنی، ۱۳۸۹، ۵۱-۵۷). در حقوق انگلستان، وضعیت قدری متفاوت است زیرا حمایت از آثار ادبی و هنری نیز بر اساس بند ۲ ماده ۳ قانون ۱۹۸۸ انگلستان، نیازمند رعایت تشریفات ثبت اثر است.

براساس قانون ۱۳۸۶ ایران، وجود شرایطی جهت حمایت از طرح صنعتی ضروری می‌باشد که عبارتند از: ۱- تمایز ظاهری محصول که آشکار و قابل رویت باشد ۲- کاربردی بودن طرح در عرصه صنعت ۳- جدید بودن ۴- اصیل بودن ۵- ثبت بر اساس مقررات. از ماده ۲۱۳ قانون ۱۹۸۸ انگلستان نیز همین شرایط استنباط می‌گردد.

حقوق مادی طرح صنعتی شامل برخی امتیازات مالی (از جمله ساخت، فروش و وارد کردن اقلام حاوی طرح صنعتی) است که به مالک طرح تعلق می‌گیرد. البته مالک می‌تواند این حقوق را به دیگری منتقل نماید یا به وی اجازه بهره‌برداری بدهد. این حقوق در ماده ۲۸ قانون ۱۳۸۶ ایران و ماده ۲۲۶ قانون ۱۹۸۸ انگلستان، مورد اشاره قرار گرفته است. انتقال واگذاری حق، اعم از انتقال ارادی و انتقال غیر ارادی (قهری) می‌باشد و می‌تواند ناظر به انتقال تمامی حقوق مترتب بر طرح یا قسمتی از آن باشد (امامی، ۱۳۹۰، ۳۹۱).

حقوق معنوی مالکان آثار فکری در عرصه صنعتی و تجاری از جمله طرح‌های صنعتی کمتر مورد توجه قانون‌گذار و نویسندگان حقوق آفرینش‌های فکری قرار گرفته است. علت این امر، این است که چهره حق مادی و اقتصادی در مالکیت‌های صنعتی غالب و شایع است. با توجه به ماهیت هنری طرح صنعتی، در صورتی که چنین اثری، مشمول قوانین مربوط به مالکیت ادبی و هنری گردد، حقوق معنوی پدید آورنده، مورد شناسایی واقع خواهد شد. هنگامی که یک طرح صنعتی ثبت می‌شود، مالک آن دارای مجموعه‌ای حقوق انحصاری می‌گردد که فقط او می‌تواند از این حقوق بهره‌مند شود و هرگونه تجاوز به حق مالکیت وی از جمله بهره‌برداری غیر مجاز، غصب، تقلب، شبیه سازی، جعل وامثال آنها ممنوع است و قانون در برابر نقض حقوق صاحب طرح، از وی حمایت می‌کند.

این نکته قابل ذکر است که بهره‌برداری بدون اجازه از حقوق انحصاری مالک طرح صنعتی همیشه مشمول عنوان نقض نبوده و استثنائاتی نیز وجود دارد. در حقوق انگلستان، این استثنائات که شبیه استثنائات نقض حق اختراع (مذکور در بند پیشین) می‌باشند، از جمله عبارتند از:

- استفاده از طرح با اهداف آزمایشگاهی، آموزشی و تحقیقاتی

- استفاده شخصی و غیر تجاری

- استفاده در کشتی‌ها و هواپیماها

- استفاده مقدم از طرح توسط اشخاص ثالث

- و مجوزهای اجباری که مصالح عمومی اقتضا می‌کند اجازه مراجع قانونی در بهره-

برداری جایگزین اجازه مالک شود (Cornish, 1996, 220).

در حقوق ایران نیز بایستی توجه داشت که استثنائات نقض حق طرح صنعتی، همانند موارد مستثنی از مفهوم نقض حق اختراع می‌باشد زیرا ماده ۲۳ قانون ۱۳۸۶، مفاد بند ج ماده ۱۵ این قانون را در مورد طرح‌های صنعتی نیز قابل اعمال دانسته و در حقیقت، استثنائات مفهوم نقض حق طرح صنعتی را به موارد مستثنی از نقض حق اختراع، ارجاع داده است.

مبحث سوم: مفهوم و قلمرو نقض حقوق مترتب بر علامت‌های تجاری

بر اساس ماده ۱۷ قانون علامت‌های تجاری ۱۹۹۴ انگلستان، نقض علامت تجاری به این معنا است که علامتی شبیه یا کاملاً یکسان بر روی کالاهای متفاوت استفاده شود. در ماده ۲ قانون ۱۳۱۰ ایران، حق استعمال از علامت تجاری فقط برای کسی به رسمیت شناخته شده بود که آن را ثبت کرده باشد. بدیهی است استعمال علامت تجاری توسط اشخاصی غیر از فردی که نسبت به ثبت آن اقدام نموده موجب نقض حقوق صاحب علامت تجاری شده و وی می‌تواند تقاضای جبران خسارت نماید.

هدف از پرداخت خسارت این است که وضعیت زیان دیده به حالت قبل از نقض برگردد و دادگاه صرفاً زمانی حکم به جبران خسارت می‌دهد که اوضاع و احوال پرونده حاکی از وقوع نقض باشد (Devery, 2007, 109).

در قانون ۱۳۸۶ ایران، نقض علامت‌های تجاری تعریف نشده است. ماده ۳۱ این قانون، حق استفاده انحصاری از علامت تجاری را در اختیار شخصی که آن را ثبت نموده، می‌داند. بدیهی است اعمال این حقوق توسط غیر مالک و بدون رضایت وی نقض محسوب می‌شود و ماده ۴۰ این قانون نیز مؤید همین مطلب است. بر اساس بند الف ماده مزبور، استفاده از هر علامت ثبت شده توسط هر شخص غیر از مالک منوط به رضایت مالک می‌باشد و همچنین مطابق بند ب همان ماده، مالک علامت ثبت شده می‌تواند علیه هر شخصی که بدون موافقت وی از علامت استفاده کند و یا شخصی که مرتکب عملی شود که عادتاً منتهی به تجاوز به حقوق ناشی از ثبت علامت گردد، در دادگاه اقامه دعوی نماید. این حقوق، شامل موارد استفاده از علامتی می‌شود که شبیه علامت ثبت شده است و استفاده از آن برای کالا یا خدمات مشابه، موجب گمراهی عموم می‌گردد.

هم‌چنین به دلالت ماده ۳۲ قانون مذکور، علامت در مواردی، از جمله موارد ذیل، قابل ثبت نیست: «ه. عین یا به طرز گمراه کننده‌ای شبیه یا ترجمه یک علامت یا نام تجاری باشد که برای همان کالاها یا خدمات مشابه متعلق به موسسه دیگری در ایران معروف است؛

و. عین یا شبیه آن قبلاً برای خدمات غیرمشابه ثبت و معروف شده باشد مشروط به آن که عرفاً میان استفاده از علامت و مالک علامت معروف ارتباط وجود داشته و ثبت آن به منافع مالک علامت قبلی لطمه وارد سازد. ز. عین علامتی باشد که قبلاً به نام مالک دیگری ثبت شده و یا تاریخ تقاضای ثبت آن مقدم یا دارای حق تقدّم برای همان کالا و خدمات و یا برای کالا و خدماتی است که به لحاظ ارتباط و شباهت موجب فریب و گمراهی شود.

برخی از نویسندگان حقوقی انگلستان (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۴-۱۲۹)، موارد نقض علامت‌های تجاری را در سه گروه، تقسیم‌بندی نموده‌اند که می‌تواند در حقوق ایران نیز قابل استفاده باشد:

یکی از موارد نقض، موردی است که نه تنها علامت استفاده شده، یکسان است بلکه کالاها و خدمات ارائه شده نیز دقیقاً مانند کالاها و خدمات دارنده حق علامت است (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۴). این دسته، از ساده‌ترین موارد نقض به شمار می‌آیند.

مورد دیگر از موارد نقض، فرضی است که علامت استفاده شده، عین علامت خواهان دعوا بوده لیکن کالاها یا خدماتی که با استفاده از علامت مزبور، ارائه شده است، عین کالاها یا خدمات خواهان نبوده بلکه مشابه آن باشد. به این مورد باید فرضی را که علامت مشابه بوده لیکن خدمات یا کالاهای ارائه شده یکسان باشد ملحق نمود. در این گروه، خواهان برای اینکه بتواند در دعوای خود، توفیق حاصل نماید، باید اثبات کند که وضعیت مزبور، احتمال بروز اشتباه یا اختلاط به خاطر شباهت‌های مزبور، از طرف عموم مردم وجود دارد (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۶). طبیعی است همانگونه که برخی از نویسندگان بیان داشته‌اند، هر چه علامت‌های مورد نظر، نسبت به یکدیگر متمایزتر باشند، احتمال اشتباه و اختلاط کمتر بوده و چنانچه علامت‌های مزبور، نسبت به یکدیگر شبیه‌تر باشند، احتمال اشتباه و اختلاط، ازدیاد می‌یابد (Dutfield & Suthersanen, 2008, 147).

گروه سوم از موارد نقض مواردی است که علامت‌ها یکسان یا شبیه است لیکن کالاها یا خدمات ارائه شده، لزوماً شباهت ندارند. در این فرض، خواهان، باید علاوه بر اثبات غیرموجه بودن استفاده خوانده از علامت، اعتبار و معروفیت علامت تجاری خویش را نیز به اثبات برساند (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۸). توجه به معروفیت علامت تجاری خواهان، از این جهت حائز اهمیت است که در فرض معروفیت علامت خواهان، استفاده خوانده از علامت مزبور می‌تواند موجب کاهش اعتبار و قدرت تجاری علامت گردد (Jacobs & Smail. 2007, 351). همانگونه که ملاحظه می‌شود در فروض فوق، تفاوتی که وجود دارد، در شرایط اثباتی دعوا است که در گروه نخست، بار اثبات، ساده‌تر و در گروه سوم، سخت‌تر است.

باید توجه داشت در مورد علامت تجاری نیز مانند اختراع و طرح صنعتی، استثنائاتی بر قلمرو نقض حق وارد گردیده است. به دیگر سخن، در پاره‌ای موارد ممکن است تجاوز به حقوق انحصاری مالک علامت تجاری نقض محسوب نشده و دارنده علامت تجاری حق مطالبه خسارت را نداشته

- استفاده شخصی و غیر تجاری

- استفاده در کشتی‌ها و هواپیماها

- استفاده مقدم از طرح توسط اشخاص ثالث

- و مجوزهای اجباری که مصالح عمومی اقتضا می‌کند اجازه مراجع قانونی در بهره-

برداری جایگزین اجازه مالک شود (Cornish, 1996, 220).

در حقوق ایران نیز بایستی توجه داشت که استثنائات نقض حق طرح صنعتی، همانند موارد مستثنی از مفهوم نقض حق اختراع می‌باشد زیرا ماده ۲۳ قانون ۱۳۸۶، مفاد بند ج ماده ۱۵ این قانون را در مورد طرح‌های صنعتی نیز قابل اعمال دانسته و در حقیقت، استثنائات مفهوم نقض حق طرح صنعتی را به موارد مستثنی از نقض حق اختراع، ارجاع داده است.

مبحث سوم: مفهوم و قلمرو نقض حقوق مترتب بر علامت‌های تجاری

بر اساس ماده ۱۷ قانون علامت‌های تجاری ۱۹۹۴ انگلستان، نقض علامت تجاری به این معنا است که علامتی شبیه یا کاملاً یکسان بر روی کالاهای متفاوت استفاده شود. در ماده ۲ قانون ۱۳۱۰ ایران، حق استعمال از علامت تجاری فقط برای کسی به رسمیت شناخته شده بود که آن را ثبت کرده باشد. بدیهی است استعمال علامت تجاری توسط اشخاصی غیر از فردی که نسبت به ثبت آن اقدام نموده موجب نقض حقوق صاحب علامت تجاری شده و وی می‌تواند تقاضای جبران خسارت نماید.

هدف از پرداخت خسارت این است که وضعیت زیان دیده به حالت قبل از نقض برگردد و دادگاه صرفاً زمانی حکم به جبران خسارت می‌دهد که اوضاع و احوال پرونده حاکی از وقوع نقض باشد (Devery, 2007, 109).

در قانون ۱۳۸۶ ایران، نقض علامت‌های تجاری تعریف نشده است. ماده ۳۱ این قانون، حق استفاده انحصاری از علامت تجاری را در اختیار شخصی که آن را ثبت نموده، می‌داند. بدیهی است اعمال این حقوق توسط غیر مالک و بدون رضایت وی نقض محسوب می‌شود و ماده ۴۰ این قانون نیز مؤید همین مطلب است. بر اساس بند الف ماده مزبور، استفاده از هر علامت ثبت شده توسط هر شخص غیر از مالک منوط به رضایت مالک می‌باشد و همچنین مطابق بند ب همان ماده، مالک علامت ثبت شده می‌تواند علیه هر شخصی که بدون موافقت وی از علامت استفاده کند و یا شخصی که مرتکب عملی شود که عادتاً منتهی به تجاوز به حقوق ناشی از ثبت علامت گردد، در دادگاه اقامه دعوی نماید. این حقوق، شامل موارد استفاده از علامتی می‌شود که شبیه علامت ثبت شده است و استفاده از آن برای کالا یا خدمات مشابه، موجب گمراهی عموم می‌گردد.

هم‌چنین به دلالت ماده ۳۲ قانون مذکور، علامت در مواردی، از جمله موارد ذیل، قابل ثبت نیست: «ه. عین یا به طرز گمراه کننده‌ای شبیه یا ترجمه یک علامت یا نام تجاری باشد که برای همان کالاها یا خدمات مشابه متعلق به موسسه دیگری در ایران معروف است؛

و. عین یا شبیه آن قبلاً برای خدمات غیرمشابه ثبت و معروف شده باشد مشروط به آن که عرفاً میان استفاده از علامت و مالک علامت معروف ارتباط وجود داشته و ثبت آن به منافع مالک علامت قبلی لطمه وارد سازد. ز. عین علامتی باشد که قبلاً به نام مالک دیگری ثبت شده و یا تاریخ تقاضای ثبت آن مقدم یا دارای حق تقدم برای همان کالا و خدمات و یا برای کالا و خدماتی است که به لحاظ ارتباط و شباهت موجب فریب و گمراهی شود.

برخی از نویسندگان حقوقی انگلستان (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۴-۱۲۹)، موارد نقض علامت‌های تجاری را در سه گروه، تقسیم‌بندی نموده‌اند که می‌تواند در حقوق ایران نیز قابل استفاده باشد:

یکی از موارد نقض، موردی است که نه تنها علامت استفاده شده، یکسان است بلکه کالاها و خدمات ارائه شده نیز دقیقاً مانند کالاها و خدمات دارنده حق علامت است (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۴). این دسته، از ساده‌ترین موارد نقض به شمار می‌آیند.

مورد دیگر از موارد نقض، فرضی است که علامت استفاده شده، عین علامت خواهان دعوا بوده لیکن کالاها یا خدماتی که با استفاده از علامت مزبور، ارائه شده است، عین کالاها یا خدمات خواهان نبوده بلکه مشابه آن باشد. به این مورد باید فرضی را که علامت مشابه بوده لیکن خدمات یا کالاهای ارائه شده یکسان باشد ملحق نمود. در این گروه، خواهان برای اینکه بتواند در دعوای خود، توفیق حاصل نماید، باید اثبات کند که وضعیت مزبور، احتمال بروز اشتباه یا اختلاط به خاطر شباهت‌های مزبور، از طرف عموم مردم وجود دارد (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۶). طبیعی است همانگونه که برخی از نویسندگان بیان داشته‌اند، هر چه علامت‌های مورد نظر، نسبت به یکدیگر متمایزتر باشند، احتمال اشتباه و اختلاط کمتر بوده و چنانچه علامت‌های مزبور، نسبت به یکدیگر شبیه‌تر باشند، احتمال اشتباه و اختلاط، ازدیاد می‌یابد (Dutfield & Suthersanen, 2008, 147).

گروه سوم از موارد نقض مواردی است که علامت‌ها یکسان یا شبیه است لیکن کالاها یا خدمات ارائه شده، لزوماً شباهت ندارند. در این فرض، خواهان، باید علاوه بر اثبات غیرموجه بودن استفاده خوانده از علامت، اعتبار و معروفیت علامت تجاری خویش را نیز به اثبات برساند (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۲۸). توجه به معروفیت علامت تجاری خواهان، از این جهت حائز اهمیت است که در فرض معروفیت علامت خواهان، استفاده خوانده از علامت مزبور می‌تواند موجب کاهش اعتبار و قدرت تجاری علامت گردد (Jacobs & Smail. 2007, 351). همانگونه که ملاحظه می‌شود در فروض فوق، تفاوتی که وجود دارد، در شرایط اثباتی دعوا است که در گروه نخست، بار اثبات، ساده‌تر و در گروه سوم، سخت‌تر است.

باید توجه داشت در مورد علامت تجاری نیز مانند اختراع و طرح صنعتی، استثنائاتی بر قلمرو نقض حق وارد گردیده است. به دیگر سخن، در پاره‌ای موارد ممکن است تجاوز به حقوق انحصاری مالک علامت تجاری نقض محسوب نشده و دارنده علامت تجاری حق مطالبه خسارت را نداشته

باشد. در این راستا، در نظام حقوقی انگلستان، با استثنائات متعددی مواجه هستیم که مهم‌ترین استثنائات مزبور را به اختصار، به نقل از برخی از نویسندگان حقوقی انگلستان (جاکوب، الکساندر و لین، ۱۳۸۶، ۱۳۵-۱۳۸)، در ادامه بیان می‌نماییم:

استفاده با حسن نیت و صادقانه شخص از نام خود، در فرضی که علامت تجاری شخص دیگر، همسان با نام استفاده کننده می‌باشد، نقض علامت تجاری محسوب نگردیده است. هم‌چنین چنانچه استفاده از علامت تجاری شخص دیگر یا از علامت مشابه، همراه با قیود و توضیحاتی باشد که احتمال اشتباه را تقلیل دهد، یا اینکه خواننده از عنوان علامت تجاری شخص دیگر، نه به عنوان علامت تجاری بلکه به عنوان یک قید توصیفی استفاده نماید، نقض علامت، رخ نداده است. هم‌چنین هنگامی که خواننده برای مشخص نمودن هدف و مقصود خود از تولید کالا یا ارائه خدمت نیازمند استفاده از علامت تجاری متعلق به خواهان بوده باشد، نقض علامت، صورت نگرفته است. به عنوان نمونه، چنانچه خواننده، برای اشاره به اینکه محصولات وی می‌تواند به عنوان قطعات یدکی مربوط به خودرویی با علامت تجاری مشخص، مورد استفاده قرار گیرد، استفاده از علامت تجاری مزبور، نقض حق تولید کننده خود را به شمار نمی‌آید. در تمامی مواردی که بیان گردید، برای اینکه استثناء بر نقض، قابل استفاده باشد، حسن نیت خواننده دعوا، لازم است. در قوانین ایران، استثنائات نقض حقوق ناشی از علائم تجاری، به تفصیلی که در حقوق انگلستان مطرح شده، مورد تقنین قرار نگرفته اما در عین حال، در مواد مختلف قانون ۱۳۸۶، برای احراز نقض حق ناشی از علامت تجاری، مکرراً بر «گمراه کننده بودن» اقدام خواننده و فراهم نمودن موجبات «گمراهی عموم»، تاکید شده است و لذا همین امر نشان می‌دهد در کلیه مواردی که خواننده حسن نیت دارد و تشابه، به حدی نیست که باعث فریب عموم مردم شود، اقدام خواننده در حقوق ایران نیز بایستی جزء موارد مستثنی از مفهوم نقض حق ناشی از علامت تجاری به حساب آید.

مبحث چهارم: مفهوم و قلمرو نقض اسرار تجاری

اسرار تجاری، رازهای سودزای تجاری است که به دلیل اهمیت زیادی که در عرصه اقتصاد و صنعت دارد امروزه از مهم‌ترین اشکال و گونه‌های مالکیت‌های صنعتی به شمار می‌رود اما در قوانین بسیاری از کشورها هنوز به این مسئله مهم پرداخته نشده است. در این بند بصورت اختصار، مفهوم نقض اسرار تجاری را بیان می‌کنیم. اسرار تجاری شامل هر فرمول، الگو، وسیله یا ترکیب اطلاعاتی است که در تجارت مورد استفاده قرار گرفته و فرصت کسب سود را برای دارنده به ارمغان می‌آورد و دیگران از شیوه استفاده از این اسرار، آگاهی ندارند. به اعتقاد برخی حقوق دانان اسرار تجاری شامل هر فرمول، الگو و ابزاری است که در یک تجارت خاص مورد استفاده قرار گیرد (Smail & Jacobs, 2003, 103).

همانگونه که برخی از نویسندگان (رهبری، ۱۳۸۸، ۳۷) بیان داشته‌اند، ارزشی که اسرار تجاری، ارائه می‌دهند، ممکن است فعلیت داشته (مانند روش سری تولید شیشه‌های بسیار

مقاوم که به مرحله تولید شیشه و عرضه به بازار رسیده است) و ممکن است هنوز از قوه به فعلیت نرسیده باشد. به دیگر سخن، در فرض اخیر، اطلاعات سرّی، منتهی به تولید محصول یا ارائه خدمات نگردیده‌اند هر چند این قابلیت را دارند که با به کارگیری آنها بتوان، اقدام به تولید کالا یا ارائه خدمت و در نتیجه تحصیل منافع نمود.

در نظام حقوقی ایران، در قوانین مختلف و به ویژه در توافق نامه‌های دو جانبه به اسرار تجاری اشاره شده است. به عنوان نمونه، بند ۳۲ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار ۱۳۸۴ در تعریف اطلاعات افشا نشده اوراق بهادار مقرر می‌دارد: «هرگونه اطلاعات افشاء نشده برای عموم مردم که بطور مستقیم یا غیرمستقیم به اوراق بهادار مربوط می‌شود و در صورت انتشار بر قیمت و یا تصمیم سرمایه‌گذاران تاثیر می‌گذارد، اطلاعات نهایی قلمداد می‌گردند». علی‌رغم وجود قوانین فوق و استفاده پراکنده از اصطلاح اسرار تجاری، تنها در ماده ۶۵ قانون تجارت الکترونیک ۱۳۸۲ تعریفی صریح از اسرار تجاری آن هم صرفاً اسرار تجاری الکترونیکی ارائه شده است.

در قوانین برخی کشورها، اسرار تجاری صراحتاً تعریف شده است. به طور مثال قانون جاسوسی اقتصادی ۱۹۹۶ آمریکا، بیان می‌دارد که اسرار تجاری، عبارت است از: «تمامی اشکال و گونه‌های اطلاعات مالی، علمی، فنی، تجاری، مهندسی و اقتصادی شامل الگوها، طرح‌ها، ترکیب‌ها، ابزارها، برنامه‌ها، فرمول‌ها، روش‌ها، فنون، رویه‌ها و قوانین خواه ملموس باشند یا غیرملموس و به هر شکلی که ذخیره شده باشند اعم از ثبت نوشتاری یا فیلمبرداری و یا ذهنی». البته بر اساس قانون مزبور، دارنده باید تدابیر معقول را جهت حفظ اسرار تجاری اتخاذ نموده باشد و علاوه بر آن، اسرار تجاری دارای خاصیت درآمد زایی بالقوه نیز باشند (Smail, 2007, 480).

همانطور که مشاهده می‌شود این قانون با به رسمیت شناختن گستره وسیعی از اطلاعات به عنوان اسرار تجاری، تعریف جامعی از مفهوم مزبور، ارائه داده و حمایت از اطلاعات نامرئی و فناورانه نیز از جمله نوآوری‌های آن است. در نظام حقوقی انگلستان، تصاحب ناروای اسرار تجاری نقض آن محسوب گردیده است (Pace, 1995, 429) و به همین جهت از تکلیف ناقض به جبران خسارت و استحقاق دارنده اسرار تجاری نسبت به جبران خسارت، سخن گفته شده است (Kitzke, 1981, 221). در نظام حقوق ایران نیز همین نتیجه قابل پذیرش است زیرا امروزه اسرار تجاری، در عرف، دارای ارزش بوده و نوعی مال به شمار می‌آید. بر این اساس، تصاحب ناروای آنها مشمول مقررات استیلاء ناروا بر حق غیر محسوب گردیده و می‌تواند بر اساس عموماً غصب و آنچه در حکم غصب است، با ضمانت اجراهای شناخته شده توسط قانون‌گذار از جمله جبران خسارت، مواجه گردد. این نکته شایسته توجه است که مفهوم نقض اسرار تجاری نیز با استثنائاتی مواجه است؛ به عنوان مثال هم‌چنان که فوقاً اشاره شد، چنانچه مالک اسرار تجاری، در حفظ و

حراست از آنها تلاش معقولی انجام نداده و به جهت سهل انگاری وی، اسرار مزبور در فضاهای عمومی از قبیل اینترنت منتشر شده باشد، اقدامات استفاده کننده با حسن نیت، نمی تواند مشمول قلمرو نقض اسرار تجاری محسوب گردد.

نتیجه

با مطالعاتی که در دو نظام حقوقی ایران و انگلستان در زمینه نقض حقوق مالکیت‌های صنعتی صورت گرفت، این نتیجه حاصل می شود که هر چند مفهوم نقض در هر دو نظام حقوقی نزدیک به یکدیگر است لیکن استثنائات نقض، در این دو نظام، در پاره‌ای از موارد، مشابه و در پاره‌ای دیگر، متفاوت است. نظام حقوقی ایران و انگلستان، در مورد حق اختراع و حق مترتب بر طرح صنعتی، حقوق انحصاری کم و بیش یکسانی برای دارندگان آنها قائل می باشند که در این میان، حق ساخت، فروش، نگهداری و واردات، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. در حقوق ایران، ماده ۶۰ قانون ۱۳۸۶، به گونه‌ای موسع، نقض حقوق مندرج در این قانون را عبارت دانسته است از «انجام هر گونه فعالیت در ایران که توسط اشخاصی غیر از مالک حقوق تحت حمایت این قانون و بدون موافقت او انجام می گیرد». قانون‌گذار ایران، در این ماده، با استفاده از تعبیر «هر گونه فعالیت»، محدوده نقض را وسیع دانسته و بدین شکل، از همه حقوق انحصاری مالک حمایت نموده است. در مورد علامت تجاری، ماده ۱۷ قانون علامت‌های تجاری انگلستان، نقض علامت تجاری را به معنای استفاده از علامت مشابه یا کاملاً یکسان بر روی کالاهای متفاوت دانسته است؛ مفهومی که علیرغم فقدان تصریح مواد مربوط به علائم تجاری در قوانین فعلی ایران، با توجه به مدلول مقررات، در حقوق کشورمان نیز می تواند مورد پذیرش باشد. در مورد حقوق ناشی از اسرار تجاری، مفهوم نقض، در هر دو نظام حقوقی، معادل تصاحب ناروای این اسرار شناخته شده و باعث مسئولیت مدنی برای ناقض می باشد.

باید توجه داشت که در هر دو نظام حقوقی، بنا به پاره‌ای مصالح، برخی اعمال که منظور از آنها تامین اهداف خصوصی و غیر تجاری یا رعایت منافع عمومی می باشد، از قلمرو نقض مستثنی شده‌اند. در قوانین انگلستان، موارد مستثنی از مفهوم نقض، غالباً به صورت مصداقی و جزئی، مورد احصاء و تبیین واقع شده اما قوانین ایران، در برخی موارد، در خصوص استثنائات نقض، سکوت اختیار کرده و در برخی دیگر از موارد، با ذکر یک عبارت کلی، مستثنیات مفهوم نقض را مورد اشاره قرار داده‌اند. بدیهی است ضرورت شفافیت حقوق و تعهدات و تکالیف اشخاص در خصوص مالکیت‌های صنعتی، اقتضاء می کند که قوانین ایران نیز با وضع مقررات دقیق‌تر، موارد مستثنی از مفهوم نقض حقوق مالکیت صنعتی را به تفصیل احصاء نمایند تا از بروز هر گونه اختلاف در این زمینه جلوگیری و زمینه صدور آراء متهافت از سوی محاکم دادگستری در خصوص اینگونه موضوعات، به کلی از بین برود.

منابع

الف) منابع فارسی

- ۱- ابراهیم نیا، سعیده؛ حمایت از طرح های صنعتی در حقوق ایران و اتحادیه اروپا، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۱.
- ۲- امامی، اسداله؛ حقوق مالکیت فکری، ج ۲ (حقوق مالکیت صنعتی)، تهران، میزان، چاپ اول، ۱۳۹۰.
- ۳- جاکوب، رابین؛ الکساندر، دانیل؛ لین، لیندسی؛ مالکیت فکری، هاشم بیگی، تهران، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول، ۱۳۸۶.
- ۴- جعفری لنگرودی، محمد جعفر؛ ترمینولوژی حقوق، تهران، گنج دانش، چاپ هفدهم، ۱۳۸۶.
- ۵- رهبری، ابراهیم؛ حقوق اسرار تجاری، تهران، سمت، چاپ اول، ۱۳۸۸.
- ۶- قبولی درافشان، سید محمد مهدی؛ محسنی، سعید؛ بررسی حقوقی طرح صنعتی قابل حمایت (مطالعه تطبیقی پیشینه و مفهوم)، مجله دانش و توسعه، ۱۳۸۹، شماره ۳۲.
- ۷- میر حسینی، سیدحسن؛ مقدمه ای بر حقوق مالکیت معنوی، تهران، میزان، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
- ۸- وصالی، محمودرضا؛ مطالعه تطبیقی حقوق ناشی از ثبت علامت تجاری، مجله حقوقی دادگستری، ۱۳۸۴، شماره ۵۱ و ۵۰.

ب) منابع انگلیسی

1. Bainbridge, David, Intellectual Property, London, Pitman, 4ed, 1999.
2. Bently, Lionel & Sherman, Bard, Intellectual Property Law, London, Presses Oxford University, 2001.
3. Blair, Rojer & Cotter, Thomas, Strict Liability and ITS Alternatives in Patent Law, Berkeley university vol 17, No 2, 2002.
4. Coleston, Catherine, Principles of Intellectual, Property Law, London, Cavendish, 1999.
5. Cornish, William, Cases and Materials On Intellectual Property, London, Sweet & Maxwell, 3ed, 1999.
6. Devery, Regier, Toward a European Unfair Competition Law, Nethrlands, Martinus, 2006.
7. Dutfield, Graham & Suthersanen, Uma, Global Intellectual Property Law, UK, EE Publishing Limited, 2008.
8. Glick, Mark & Ryman, Lara & Hoffman, Reyman, Intellectual, Property Damages, Newjersey, Wiley, 2003.
9. Jamey, Philips & Alison, Firth, Introduction to Intellectual, Property Law, London, Butter Wortns, 2ed, 1990.
10. Kitzke, Roman. , 64mr p, 1, Rev, 1981.
11. Pace, Christopher, www.heinonline.com, 1995.

12. Pierce, Jennifer & Purvis, Iain, Working With Technology, London, Sweet& Maxwell,2001.

13. Smail & Jacobs, Counteracting Global Industrial Spinage, , vol1108, 2003.

14. Stim, Richard, Potent Copyright & Trade mark, 9th ed, USA, Consolitated Printers INC, 2007.